

ዳኞች፣ ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

አሊ መሀመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች - የኢትዮጵያ መንገዶች ባለስልጣን ነገረ ፈጅ አቶ ሳሙኤል ተገኔ፣ ቀረቡ

ተጠሪ - ካንትሪ ትሬዲንግ ኃ/የተ/የግል ማህበር ፣ አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለው ፍርድ ሰጥቷል።

ፍ ር ድ

የሰበር አመልካች በስር የፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ተከላሽ ሲሆን ተጠሪ ደግሞ ከላሽ ነው። ክስም ለመንገድ ስራ የሚያገለግሉትን የተለያዩ የአስፖልት ውጤቶችን እስከ ተከላሽ ሳይቶች ድረስ ለማቅረብ ተከላሽ መ/ቤት ያወጣውን ጨረታ ተወዳድራ በማሸነፍ የሥራ አፈፃፀም ዋስትና (contractual security) የጠቅላላ ሥራ ዋጋ 10% ብር 9,559,525.37 ከወጋገን ባንክ የተሰጠ ዋስትና አስይገፎ ስለአቃወም አቅርቦት ከተከላሽ መ/ቤት ጋር እንደ አውሮፖ አቆጣጠር ሰፕቴምበር 20/2007 ውል የገባን ሲሆን ከላሽ ከገባሁት ግዴታዎች የአስፖልት ውጤቶችን አቅርቦ Ac 60/70 ተብሎ ከሚታወቀው የአስፖልት አይነት ማቅረብ ከሚገባኝ 8.276 ሜትሪክ ቶን ውስጥ 3,829.5 ሜትሪክ ቶን ብቻ አላቀረብኩም። ምክንያቱም በውሉ ይደርሳሉ ተብሎ ያልተገመቱ ጉዳዮች ውሉን በከፍተኛ ሁኔታ በማናወጣቸው ሲሆን ከተከላሽ ጋር በመወያየት በቅድሚያ የተቀበልኩትን 10,224,989.13 ብር ተመላሽ በማድረግ ውሉ ተቋርጧል። ሆኖም ተከላሽ መ/ቤት ለመልካም አፈፃፀም ዋስትና ካስያዘኩት ፋይናንሻል ጋራንቲ ቦንድ ውስጥ ላላስረከብኩት የአስፖልት ውጤት መጠን ብር 3,557,729.34 በመቁረጥ ቀሪውን ገንዘብ እንደሚመልስልኝ ገልጿል። ስለሆነም ተሰካሽ ብር 3,557,729.34 ያስቀረብኝና ለተከላሽ ባቀረብኳቸው የአስፖልት ውጤቶች ብር 497,735 ኪሣራ የደረሰብኝ በመሆኑ የተጠቀሰው ገንዘብ ወጪና ኪሳራ ተጨምሮ እንዲከፍለኝ ይወስንልኝ የሚል ነው።

ለክሱ ተከላሽ የሰጠው መልስ ከላሽ ኪሳራ ገጥሞኛል ይበል እንጂ ደረሰብኝ የሚለው ኪሣራ አስቀድሞ ሊገመት የሚችል ነው። ተከላሽ መ/ቤት ለሚሰራው እና ለሚያስጠግነው መንገድ በአቅድ የሚሠራ በመሆኑና ከላሽም ማቅረብ የሚገባውቸውን የአስፖልት ውጤቶች በገዜ ካለማቅረቡ የተነሳ በተከላሽ ላይ ከፍተኛ ጉዳት ደርሷል። Ac 60/70 ከተባለው የአስፖልት ውጤት ውስጥ 3829.5 ሜትሪክ ቶን እስካሁን ድረስ አላቀረበም። ተከላሽም ለደረሰበት ጉዳት ከላሽ ለመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ካስያዘው ገንዘብ ውስጥ ብር 3,557,927.34 መውሰዱ አግባብነት አለው ይህ

ለመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና የተያዘው ገንዘብ ለሚደርሰው ጉዳት እንደሚውል በውላችን የተስማማነው ጉዳይ ነው። በውሉ ምክንያት ኪሳራ ብር 497,735 ደርሶብኛል በማለት እንዲከፈለው የጠየቀውም ቢሆንም ተቀባይነት የለውም። ምክንያቱም በውላችን በማናቸውም ሁኔታ የዋጋ ማስተካከያ እንደማይደረግ ተስማምተናል በማለት የከሳሽ ክስ ውድቅ እንዲደረግ ጠይቋል።

የግራ ቀኙን ክርክር የመረመረው የሥር የፌ/ክ/ፍ/ቤትም ከሳሽ ለማቅረብ የውል ግዴታ ከገባው የአስፓልት ውጤት ውስጥ 3829.5 ሜትር አለማስረከቡን አምኗል፤ ውሉም በግራ ቀኙ ስምምነት የተቋረጠ ስለመሆኑ የቀረበ ማስረጃ የለም፤ ከሳሽ ከአቅም በላይ የሆኑ ምክንያቶች ናቸው በማለት የዘረዘራቸው ምክንያቶች በፍ/ህ/ቁ 1792/2/አንፃር ሲታዩ ከአቅም በላይ የሆኑ ምክንያቶች ናቸው የሚባሉ አይደሉም፤ ተከሳሽ በደብዳቤ እንደገለጸው የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ገንዘብ ቀንሶ ያስቀረው ከሳሽ ያስረከበውን እና ያሳስረከበውን መጠን በማመጣጠን ሲሆን ይህን ተከሳሽ በራሱ መወሰኑ ተገቢነት ያለው አይደለም። የተከሳሽ መ/ቤት ኪሳራ ደርሶበታል ቢባል እንኳን በፍ/ቤት ክስ ቀርቦ ከሚያስወስን በስተቀር የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ለደረሰበት ኪሳራ መቀነስ የለበትም ሲል ቀንሶ ያስቀረውን የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ገንዘብ ብር 3,557,927.34 ለከሳሽ እንዲመልስ ሲወስን ከሳሽ በተጨማሪ ኪሳራ ገጥሞኛል ሲል የጠየቀውን የኪሳራ ገንዘብ ብር 497,735 ተከሳሽ ሊጋራ አይገባውም ብሏል።

የሥር ተከሳሽ በሥር የፌ/ክ/ፍ/ቤት በሰጠው ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ያቀረበ ሲሆን ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሥር ከፍተኛ ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ የሚነቀፍ አይደለም ሲል በፍ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348/1/ መሰረት አጽንቷል።

በሥር ፍ/ቤት ውሳኔ አመልካች መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈፅሟል በማለት የቅሬታ ነጥቦች ለዚህ ፍ/ቤት ያቀረበ ሲሆን በዋናነት የጠቀሳቸውም ለዚህ ለተያዘው ጉዳይ አግባብነት ያለው የመንግስት የግዥ ስርአት ለመወሰን የወጣው የአዋጅ ቁጥር 430-97 ሆኖ እያለ ፍ/ቤቱ አግባብነት የሌለውን የፍትህ ብሔር ህግ ቁጥር 1790/1/ እና 1799 ለውሳኔው መሰረት ማድረጉ ተገቢነት የለውም፤ ለውሳኔው አግባብነት አለው እንኳን ቢባል የበሰለ የጉዳት ካሳ (liquidated Damages) በተመለከተ በውሉ ጠቅላላ ክፍልና ልዩ ሁኔታ አንቀጽ 27 የተስማማንበት ጉዳይ ስለሆነ የፍትህ ብሔር ህግ ቁ. 1894 እንደተደነገገው አመልካች ስምምነት በተደረሰበት ጉዳይ ላይ የጉዳቱን ልክ ሆነ መጠን የማስረዳት ሀላፊነት የለበትም፡- ስለሆነም ተጠሪው ካስያዘው የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ገንዘብ በስምምነቱ መሰረት ቆርጦ የመውሰድ መብት አለው።

ይህ ሆኖ ሳለ ይህንኑ ገንዘብ አመልካች በፍ/ቤት ክስ አቅርቦ ማስወሰን አለበት የተባለው በፍ/ህ/ቁ 1731፤ በውሉ አንቀፅ 18/2/ እና በመንግስት እቃ ግዢ መመሪያ አንቀፅ 11/14/2 መሰረት ተቀባይነት የለውም የሚሉ ናቸው።

ለሰበር አቤቱታ ተጠሪው በሰጠው መልስ ከአመልካች ጋር የነበረው ውል በመቋረጡ ላስረከበው እቃ ለሚደርሰው ጉዳት ማካካሻ የሚከፈለውን ካሳ ስምምነት ያላደረገ በመሆኑ የሥር ፍ/ቤቶች ያልቀረበውን እቃ በተመለከተ የካሳ መጠን አመልካች ክስ አቅርቦ ከሚያስወስን በቀር ጉዳት መኖሩንም ሆነ የካሳውን ልክ ራሱ ወስኖ ሊወስድ እንደማይችል የሰጡት ውሳኔ በፍ/ህ/ቁ 3200 መሰረት ህጋዊ ነው፤ አመልካች ተጠሪ በውሉ አንቀፅ 27 መሰረት የተስማሙትን ዘግይቶ ለቀረበ ዕቃ የሚከፈል መቀጫን እንጂ ውሉ በመቋረጡ ላልቀረበ ዕቃ የሚደርስ ጉዳትን በተመለከተ አይደለም፤ ተጠሪ ላስረከበው ዕቃ የተረጋገጠ ጉዳትም ቢሆን ኪሳራ ሊከፍል አይገባም፤ አመልካች

በውሉ አንቀፅ 27 መሰረት ሊከፍለኝ የሚገባውን መቀጫ በውሉ አንቀፅ 18 መሰረት ከወል ማስከበሪያ ላይ የመቀነስ መብት አለኝ በማለት ያቀረበው ቅሬታ የህግ መሰረት የለውም በማለት የሥር ክፍ/ፍ/ቤትም ሆነ የፌ/ጠ/ፍ/ቤት አመልካች ከዘረዘራቸው የቅሬታ ነጥቦች አንፃር የፈፀሙት የህግ ስህተት የለም ሲል ተከራክሯል።

የግራ ቀኝ ክርክር ከዚህ በላይ የቀረበው ሲሆን እኛም ተጠሪው ለመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ካስያዘው ገንዘብ ውስጥ ባልፈፀመው የውል ግዴታ መጠን አመልካች ቀንሶ ማስቀረቱ በአግባቡ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ ይዘን ክርክሩን እንደሚከተለው መርምረናል።

ለዚህ ለተያዘው ጭብጥ ከአመልካች በኩል የቀረበው ክርክር በአዋጅ ቁጥር 430/97፣ የገንዘብና ኢኮኖሚ ልማት ሚኒስቴር ሐምሌ 1997 ባወጣው የመንግስት ዕቃ ግዥ መመሪያ በአመልካችና ተጠሪ መካከል በተደረገው ውል መሰረት ተጠሪው ለመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ካስያዘው ገንዘብ ውስጥ ባልተፈፀመው የውል ግዴታ መጠን የመቀነስ መብት አለኝ የሚል ነው። ተጠሪው ግን አመልካች ለመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ከተያዘው ገንዘብ ውስጥ በራሱ ስልጣን ቀንሶ ለማስቀረት አይችልም ሲል ተከራክሯል። ተጠሪው ለዚህ ክርክር አግባብነት አለው በማለት በዋናነት የጠቀሰውም የፍ/ብ/ህ/ቁ 3200 ነው። የተጠቀሰው የፍ/ብ/ህ/ቁ 3200 ከአስተዳደር መ/ቤቶች ጋር የሚደረገውን ውል የሚመለከት ሲሆን ድንጋጌው በመርህ ደረጃ የቅድሚያ ልዩ መብት እንደማይኖር የሚናገር ነው። በዚሁ ህግ መሰረትም የአስተዳደር መ/ቤቱም ተዋዋዩ ውሉን ባለመፀሙ የሚያስቀጣ ጥፋት አድርጓል በማለት በገዛ ራሱ አንድ ውሳኔ ለማድረግ ወይም በተዋዋዩ ግዴታ አለመፈፀም ወይም ለመፈፀም በመዘግየቱ ምክንያት የሚፈለግበትን ኪሣራ ልክ በገዛ ራሱ ለመወሰን አይችልም።

ይሁን እንጅ ለዚህ ለተያዘው ጉዳይ አግባብነት ያላቸው የመንግስት የግዥ ሥርአትን ለመወሰን የወጣ አዋጅ ቁጥር 430/97 እና የመንግስት የግዥ መመሪያ እንዲሁም ግራ ቀኝ የገቡት ውል እንጅ የተጠቀሰው የፍትህብሔር ህግ ድንጋጌ አይደለም። ምክንያቱም በህግ አተረጓጎም ረገድ ለዚህ ለተያዘው ጉዳይ የፍ/ህጉ አጠቃላይ ህግ ሲሆን የመንግስት የግዥ ሥርአትን ለመወሰን የወጣው አዋጅ ቁጥር 430/97 ልዩ ህግ በመሆኑ ከግዥ ጋር ተያይዞ ለሚነሳ ክርክር ተፈፃሚ የሚሆነው ይኸው አዋጅ ነው።

አዋጅ ቁጥር 430/97 አንቀፅ 43 ስለ ውል ማስከበሪያ (contract security) የሚደነግግ ሲሆን አቅራቢው በውሉ መሰረት ባለመፀሙ በግዥ ፈፃሚው አካል ላይ ለሚደርሰው ጉዳት ማካካሻ የሚውል ማስከበሪያ ለግዥ ፈፃሚው አካል መስጠት አለበት ይላል። የግራ ቀኝ ተዋዋዮችም ይህንኑ አስገዳጅነት ያለውን የህግ ድንጋጌ መሰረት በማድረግ በውላቸው የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ያካተቱ ሲሆን ተጠሪው በውሉ መሰረት ማስረከብ የሚገባውን Ac 60/70 የተባለውን የአስፋልት ውጤት ቀንሶ በማስረከብ በአመልካች ላይ ጉዳት መድረሱን ክርክሩ ያመለክታል። ይህ በመሆኑ አመልካች በውሉ አንቀፅ 18/2/ እንደተጠቀሰው በውሉ መሰረት ተጠሪው ግዴታውን ባለመፈፀሙ የተነሳ ለተፈጠረው ጉድለት መያዣ ከነበረው ከመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ገንዘብ ቀንሷል። ሐምሌ1997 የገ/አ/ል/ሚኒስቴር ያወጣው የግዥ መመሪያ አንቀፅ 11/5/ም ቢሆን አቅራቢው ዕቃውን አጠናቅቆ ባለማስረከብ ርክክቡ ባልተፈፀመበት ግዢ ላይ በየቀኑ 0.1 ወይም 1/1000 መቀጫ እንደሚከፍል ይናገራል።

መመሪያው መቀጫ የውሉን ዋጋ 10% የሚበልጥ በሚሆንበት ጊዜ ግዥ ፈፃሚው ውሉን የመሰረዘ መብት እንዳለው እና የውሉ አፈፃፀም መዘግየት በግዢ ፈፃሚ ስራ ላይ ችግር የሚያስከትል ከሆነ ግዥ ፈፃሚው የመቀጫውን መጠን 10% ሳይጠብቅ ውሉን መሰረዘ እንደሚችል ጭምር በቁጥር 11.7/5/ /ለ/ሐ/ ይገልጻል።

በመሆኑም ከአዋጁ አንቀጽ 43፣ ከመመሪያው ቁጥር 11.7/5/ /ሀ-ሐ/ እንዲሁም ከውሉ አንቀጽ182፣27.1 ይዘት አንፃር ሲታይ አመልካች ለመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ከተያዘው ገንዘብ ባልተፈጸመ ውል ግዴታ መጠን ቀንሶ መውሰዱ አግባብነት አለው። የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና የሚያዘውም አቅራቢው በውሉ መሰረት ግዴታውን ባለመፈፀም የተነሳ ግዥ ፈፃሚው ላይ ለሚደርሰው ጉዳት ተገቢውን መቀጫ አቅራቢው ከዚህ ገንዘብ እንዲከፍልና ውሉን አክብሮ በውሉ በተገለፀው ጊዜ ውስጥ ግዴታውን እንዲፈፅም ታስቦ ነው። ስለሆነም አመልካች ለመልካም ስራ አፈፃፀም ተጠሪው ያስያዘውን ገንዘብ ራሱ ቀንሶ የአስፋልት ውጤቱ ባለመቅረቡ የተነሳ ለተፈጸመው ጉድለት ማስቀረት አይችልም በማለት በስር ፍ/ቤት የተወሰነው መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው።

ው ሣ ኔ

1. የፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 79497 በቀን 30/4/2002 በዋለው ችሎት የሰጠው ፍርድ እንዲሁም የፌ/ጠ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 52052 በቀን 24/1/2003 የሰጠው ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሀ/ቁ 348/1/ መሠረት ተሻሽሏል።
2. ተጠሪው ለመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ካስያዘው ገንዘብ አመልካች ቀንሶ ያስቀረውን ብር 3,557,929.34 /ሶስት ሚሊዮን አምስት መቶ አምሳ ሰባት ሺህ ዘጠኝ መቶ ሃያ ዘጠኝ ከሰላሳ አራት ሳንቲም /ለተጠሪው ሊመልስ አይገባም ብለናል።
3. የዚህን ፍ/ቤት ወጪና ኪሳራ አመልካችና ተጠሪ የየራሳቸውን ይቻሉ።
4. መዝገቡ የተዘጋ ስለሆነ ወደ መዝገብ ቤት ተመላሽ ይሁን።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሂአ/